

Seminari

Esport i valors

Relatoria

Presentació dels resultats del seminari de treball d'Esport i valors

Divendres 29 de juny de 9.30 a 13.30h.

Pavelló Esportiu Municipal Can Cases

Presentació

En el marc del calendari d'activitats de celebració de Martorell Ciutat Europea de l'Esport 2023, s'està portant a terme el cicle de seminaris *L'Esport Saludable al Servei de l'Educació, La Cultura i la Cohesió Social*, organitzat per la Regidoria d'Esports.

L'objectiu d'aquest cicle de seminaris és generar coneixement i aportar valor, a través de la presentació de diferents projectes, models i programes vinculats a l'activitat física, la pràctica esportiva i el seu impacte a la societat.

El tercer seminari obert es va realitzar el dia 28 de juny de 2023 sota el nom *Esports i valors* i va reflexionar de forma crítica sobre quina és la contribució real de l'esport als valors socials i de quina manera aquests es poden potenciar des de la pràctica i la política esportiva.

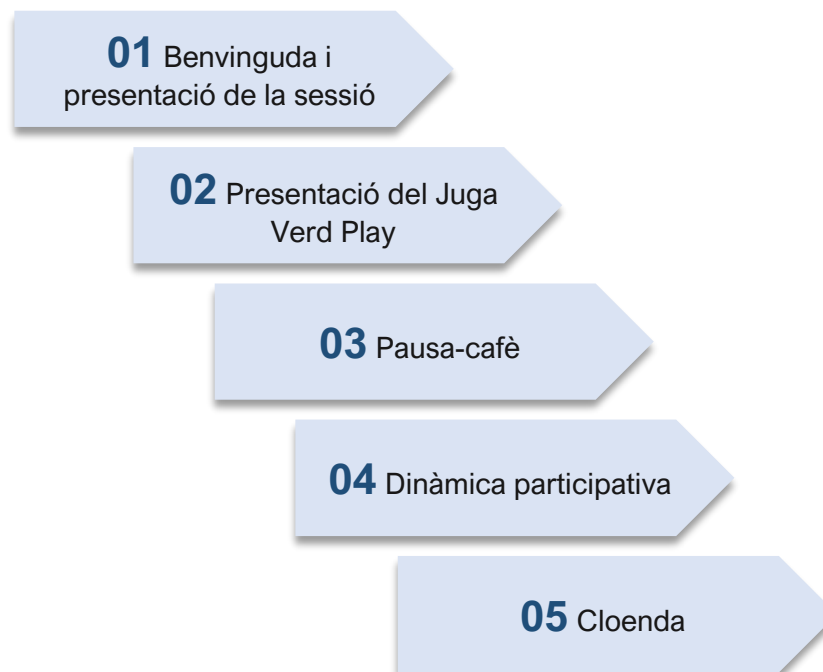
Aquest seminari va tenir una segona part, el 29 de juny de 2023, en la qual es va reprendre la reflexió amb un grup reduït de persones expertes convidades.

Amb l'objectiu de **traslladar a la pràctica les conclusions extretes en la jornada oberta al públic**, el divendres 29 de juny es va organitzar una **jornada de treball tancada** amb diferents professionals de l'Ajuntament de Martorell i altres administracions.

Participants

Nom	Organització	Nom	Organització
Pere Alastrué	Psicòleg i cocreador Juga Verd Play	Xavi López	Coordinador de Serveis Socials Bàsics de Martorell
Enric Aragonès	Aliança Educativa 360	Esther Roig	Adjunta de direcció Patronat Municipal de Serveis d'Atenció a les Persones de Martorell (PMSAPM)
Oriol Bosch	Tècnic d'Ensenyament Ajuntament de Martorell.	Sarai Samper	D-CAS (Col·lectiu d'Analistes Socials)
Eva Calbó	Gerent del Consell Esportiu del Baix Llobregat	Valentí Santos	Director del Patronat Municipal de Serveis d'Atenció a les Persones de Martorell (PMSAPM)
Gerard Franch	Secretari tècnic d'Esports de Martorell	Cristina de Sola	Tècnica del Consell Esportiu del Baix Llobregat
Marién Fuertes	Coordinadora de la Regidoria d'Ensenyament	Mauro Valenciano	Professor d'institut i professor de la Universitat de Barcelona
Carles González	Professor d'universitat i cocreador Juga Verd Play	Salvador Valls	President del Consell Esportiu Baix Llobregat
Omar Janati	Esports, Diputació de Barcelona	Xavier Codina	Consultor, formador Esport i Ciutadania

Estructura del seminari

Benvinguda

La sessió s'inaugura amb una benvinguda institucional per part de Cristina Dalmau, regidora i coordinadora de l'àrea de Drets Socials del Patronat Municipal de Serveis d'Atenció a les Persones de Martorell (PMSAPM).

Dalmau agraeix a les persones assistents la participació en el seminari.

A continuació, es dona pas al Valentí Santos, director del (PMSAPM), qui exposa com s'estructurarà la sessió: en la primera part es farà una presentació del projecte Juga Verd Play a càrrec de Carles González i es donarà un temps per fer-hi aportacions i resoldre dubtes. Després de la pausa-cafè es farà una dinàmica participativa per grups i una posada en comú dels resultats.

Presentació del Juga Verd Play

A continuació es dona la paraula a Carles González, un dels creadors del **Projecte Juga Verd Play**.

El Juga Verd Play és el **model de competició dels Jocs Esportius Escolars del Consell Esportiu del Baix Llobregat** i proposa **un canvi de paradigma, on la finalitat és educar en valors a través de l'esport**.

En primer lloc, Carles González fa una primera reflexió preguntant als assistents què tenen en comú una sèrie d'esportistes que es projecten a través d'imatges a la pantalla. Es respon que aquests esportistes tenen en comú que són els millors en la disciplina que practiquen.

A partir d'aquesta reflexió explica que, malauradament, el percentatge de nens que esdevindran esportistes d'èxit seran molt pocs.

Això posa en relleu que l'orientació que es faci de l'esport escolar ha de tenir per objectiu vincular aquells infants que no es dedicaran a l'esport com a professió ni estaran adherits a la

pràctica esportiva al llarg de la seva vida.

Per tant, si la finalitat és educar en valors mitjançant l'esport, cal donar prioritat a educar en detriment de competir.

L'esport com un mitjà educatiu i no com una finalitat en si mateix és el plantejament a partir del qual s'han d'orientar les accions que es facin i això requereix d'una intencionalitat explícita.

Tot i així, malgrat que es prediqui que la finalitat és l'educació, a la pràctica no és així. A Catalunya (més que a d'altres comunitats autònomes) hi ha una dualitat de fórmules esportives: l'esport federat i l'esport escolar.

Aparentment, aquestes dues modalitats es plantegen com a productes diferents. En la pràctica, però, aquestes diferències són minses i, en conseqüència, no es dona a les famílies i als infants l'oportunitat real d'escollir entre dues opcions diferenciades de pràctica esportiva.

Després d'aquesta introducció, González exposa l'**experiència de del Baix Llobregat per a la consolidació del Juga Verd Play**.

9 anys enrere, per posar solució a la dualitat existent, el Consell Esportiu del Baix Llobregat va encarregar el disseny d'una alternativa complementària a l'esport federat. Aquest nou projecte es basava en tres premisses :

1. Per guanyar no tot s'hi val. Si els valors són prioritaris, aquests han de comptar en els resultats.
2. Per educar és necessària la tribu sencera, així que s'han d'incloure diferents agents en la pràctica esportiva: família, tutors de joc, tutors de grada, etc.
3. Per poder-hi encabir els valors s'han de canviar les regles establertes de l'esport de competició donant punts pel comportament i valors durant el joc.

Amb aquestes premisses es configura el projecte Juga Verd Play.

Paral·lelament a la consolidació del Projecte de Juga Verd Play, el Consell Català de l'Esport va treure una normativa on s'especificava que els valors havien de tenir-se en compte a través d'un període transitori de sensibilització.

A partir d'aquí, trobem una sèrie d'exemples que comencen a incorporar els valors en l'esport escolar, com ara el Consell d'Esports de Barcelona, entre altres exemples, amb una classificació paral·lela que tenia en compte els valors.

En el cas del **Consell Esportiu del Baix Llobregat, amb el Juga Verd Play es va optar per una opció innovadora: una classificació integrada**. És a dir: el 70 % dels resultat tenia en compte els valors i l'altre 30 %, el rendiment esportiu. D'aquesta manera es donava veritablement prioritat als valors en detriment del rendiment esportiu.

González exposa que, malgrat el camí fins a dia d'avui no ha estat exempt de imprevistos i errors, s'ha aconseguit l'objectiu i l'essència del projecte del Juga Verd Play: que en l'esport escolar un equip que juga joc brut no pugui guanyar el partit.

En aquesta línia, apunta com un èxit que l'evolució de la participació –tant a nivell de categories com d'equips – s'ha mantingut més o menys estable. De fet, el Juga Verd Play va començar en edats incipients (es considerava la clau per formar en valors), però ha anat evolucionant fins a la categoria juvenil, fet que indica el bon estat de salut del Projecte.

A partir de totes les dades de les qual es disposava, es va fer una diagnosi i un congrés 5 anys més tard de l'inici del projecte per copsar l'evolució i nous reptes futurs.

L'evolució i les dades obliguen a prendre decisions i replantejar-se el sistema de punts. Tenint en compte que els conflictes havien gairebé desaparegut en els partits esportius i que els valors s'havien integrat de manera que s'havia aconseguit una convivència molt positiva, es va prendre la decisió que el 50 % del resultat fos pel rendiment esportiu i el 50 % pels valors.

A continuació, Carles presenta una sèrie de debilitats i fortalezes del projecte des dels punts de vista intern i extern:

Debilitats:

- Ha faltat més recerca. Es disposa de moltes dades però manca disponibilitat de recursos humans per poder-la ampliar.
- No se n'ha fet prou difusió. Malgrat que a l'inci del projecte diversos mitjans de comunicació van mostrar-hi interès, aquest va anar a la baixa.
- La formació dels tècnics no ha funcionat, perquè el Consell no hi té incidència.

- L'àmplia oferta d'activitats, especialment d'esport federat, treu possibles beneficiaris del Juga Verd Play.
- No s'ha aconseguit que les famílies s'hi involucrin prou.

Fortalezes

- Suport institucional al projecte, tant del Consell Esportiu del Baix Llobregat com dels ajuntaments.
- Existència d'una preocupació social (present a l'agenda pública) perquè els valors comptin en l'esport escolar.
- Es disposa d'un molt bon equip humà que treballa perquè el programa funcioni.
- Disposar d'una app que gestiona i centralitza el programa.

Tenint en compte que l'educació en valors és difícil d'objectivar i mesurar, es pot afirmar que s'han aconseguit fites importants.

Després de la presentació de Carles González, s'obre el torn de paraula perquè els presents al seminari puguin fer-hi aportacions i plantejar dubtes

A continuació es presenten els resultats de les intervencions:

- No podem pretendre fer coses (per exemple, esport escolar) a les quals atribuïm valor educatiu al marge del sistema educatiu. Hem d'aconseguir entrar als equips directius, als claustres i als projectes educatius de centre perquè s'entengui l'esport escolar com un servei públic de veritat.

Prova d'això és que el Pla Català de l'Esport a l'Escola posa en manifest que l'esport escolar està al servei de la formació integral de la persona i en perspectiva 360. Per tant, incloure-hi la comunitat educativa és clau.

- A Martorell, l'esport és una eina per aconseguir que el percentatge més elevat possible de la població faci alguna activitat física que contribueixi a millorar la seva salut, però també la seva relació social.
- Un tipus d'esport (l'esport federat) està monopolitzat per entitats sense afany de lucre, però amb necessitats de finançament públic per sostenir estructures històriques.

- L'estructura de l'esport federat genera rotació d'usuaris i els n'expulsa. Per tant, hi ha interessos diferents entre els que participen de l'esport federat i els que participen en l'estructura pública.
- El Juga Verd Play es va fer amb la finalitat que algun dia deixés d'existir, ja que això significaria que la pràctica d'esport amb valors s'ha normalitzat.
- El Consell Esportiu del Baix Llobregat fa una exposició de per què va decidir optar pel model de Juga Verd Play:

L'any 1994, el debat tècnic girava entorn la coexistència de dos models esportius en els quals es treballava, a la pràctica, de la mateixa manera. Les úniques diferències eren que un model estava més subvencionat que l'altre i que un era més exigent a nivell psicomotriu que l'altre.

A la comarca del Baix Llobregat, com que la competició federada tenia una penetració molt alta, ja hi havia una oferta de competició esportiva força elevada que propiciava que no tingués sentit continuar destinant recursos econòmics a alimentar una mateixa estructura de la competició federada en la competició escolar.

Arran del debat existent en relació amb la dualitat de models i la voluntat que tot fos més educatiu, el Consell Comarcal va impulsar l'estratègia del Juga Verd Play incorporant-hi els professors d'educació física (perquè les direccions escolars i ajuntaments en àmbit educatiu no visualitzaven el projecte com un model esportiu interessant).

L'error va ser pensar que els professors d'educació física, juntament amb el Pla Català de l'Esport a l'escola, seria l'element que posaria en valor el projecte dins del Departament d'Educació.

Un cop es va detectar l'error, es va seguir impulsant el projecte amb el suport dels ajuntaments del Baix Llobregat.

- En relació als professors d'educació física, es matisa que la majoria de docents també prioritzen els valors en detriment de l'esport federat. Molts professors veuen tot això com una oportunitat de treball als centres, i s'ha de visibilitzar aquests professionals. Per tant, caldria revisar com es va fer la difusió i l'estratègia a l'hora d'intentar incorporar-los-hi.

- S'han fet sessions formatives als professors d'educació física, però el que no s'ha fet (i segurament és l'error) és incloure aquests valors en el projecte educatiu del centre.

Dinàmica participativa

Després de la presentació del Juga Verd Play i de la pausa-cafè, es va donar pas a una dinàmica participativa per grups.

Cada grup va disposar d'un recull de fotografies, extretes d'internet, relatives als diferents àmbits de l'ecosistema esportiu (veg. diagrama de la pàgina següent).

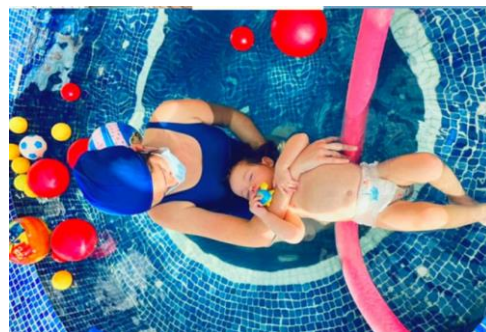
Sobre cada imatge, el grup posava en comú què els suggeria la imatge sobre els valors o/i contravalors en l'esport.

A les pàgines següents es presenta un resum de les intervencions de les persones assistents per àmbits de treball i en relació amb cada punt de l'ecosistema.

Exemples de fotografies treballades a la dinàmica

1. Política esportiva

- En relació a l'eslògan polític que “l'esport ens fa millor persones” cal esmentar que l'esport genera impactes, però no necessàriament aquests són positius. L'educació esportiva pot ser lesiva i poc educadora i, per tant, és important posar èmfasi en quin és l'interès i la funció que ha de jugar la pràctica esportiva.
- A Martorell, s'ha aconseguit que els valors estiguin a l'agenda política. Tot i així, ser coherents no sempre és fàcil. Per exemple, fem el Martorell Educa 360, però també els premis de l'activitat física i de l'esport (tot i que les bases dels premis tinguin en compte altres dimensions a banda dels resultats esportius).
- S'ha d'entendre la visió holística del que suposa treballar l'activitat física amb valors en un territori. Repercuteix positivament en el benestar social, la millora la salut i la formació de la població, etc. Això requereix un treball conjunt amb les mirades sectorials que pertoqui per difondre aquest missatge.
- El missatge que s'ha de donar als responsables polítics és que l'activitat esportiva amb valors pot ser la manera de disminuir les ruptures socials que ja tenim.
- La indústria esportiva i la política esportiva són els dos agents del mercat que més influeixen a dificultar la implementació dels valors. Prova d'això és que el mestre d'educació física de primària intenta treballar uns valors en horari lectiu i, després, quan aquell mateix nen se'n va per la tarda a un altre lloc, desaprèn o aprèn valors contraris. Hi ha forces que generen tendències de valors (a través d'eslògans o discursos) més potents del que es pot fer des d'un ajuntament o consell esportiu.

2. Entitats esportives

- El principal aliat de la política que es pugui desenvolupar en un municipi és l'associacionisme sense ànim de lucre.
- Per part de les administracions públiques hi ha la tendència de nodrir-se de les entitats quan convé i de no donar-hi suport quan realment necessiten ajuda.
- Existeix una tendència a vincular el món associatiu i els valors amb el voluntariat i la precarietat laboral. Això implica que no es professionalitzi ni es remuneri com tocaria.
A més, aquesta manca de professionalització contribueix al menyspreu d'aquestes activitats, perquè les famílies no els donen el mateix valor.
- Des de la política esportiva es marca la línia i direcció a seguir, i les entitats esportives són les encarregades de materialitzar aquella idea política.
- És important que les entitats esportives tinguin un projecte esportiu redactat (com ho fan les escoles amb el projecte

educatiu de centre) i a l'abast de les famílies.

A més, el projecte esportiu hauria de ser transparent i poder garantir la seva implementació. Sovint les entitats s'obliden de quin és el seu projecte i comencen a funcionar només per inèrcia.

- Les entitats, associacions i clubs son privats, però el seu grau de dependència dels recursos públics és molt gran. Per tant, aquesta pretesa autonomia s'hauria de regular a través de copsar si compleixen o no una funció pública.

3. Professionalització en l'esport

- La professionalització en l'àmbit esportiu ha agafat protagonisme des de fa un temps ja que s'ha assumit la responsabilitat que comporta estar al càrrec d'un grup d'infants. Per tant, progressivament, a través de l'aplicació de lleis, s'han millorat les condicions laborals dels tècnics esportius.
- El fet que el treball de tècnic esportiu generalment sigui de poques hores provoca que hi hagi més rotació i menys estabilitat dels equips.
- Estem en un procés de canvi, de professionalitzar. Tot i així, cal diferenciar entre dos models d'aquesta professionalització: una tendència més absolutista i l'altra del bé comú. Malgrat que la voluntat del bé comú aporta la visió comunitària que es requereix per aconseguir una societat millor, la qualitat del servei s'aconsegueix a partir de la professionalització.
- Cal definir la part ideològica (els valors) que volem transmetre a partir del mitjà que és l'esport. El valor en la part privada és la rendibilitat econòmica. En el sector públic, però, aquest valor ideològic no es trasllada en totes les accions i polítiques públiques que tenim al nostre abast.
- Les entitats demanen subvencions a l'administració pública i, a canvi, se'ls dona normes. Però de poc serveix alinear les entitats amb la funció pública si no assumeixen uns valors determinats. Cal haver teixit uns consensos abans. Si volem que es faci un

tipus d'educació esportiva, un tipus de pràctica esportiva i de política esportiva a través de les entitats, necessitem el convenciment real d'aquestes.

- En el moment que articulem una política de pràctica i educació esportiva a través de les entitats, es suma el valor de la participació comunitària. Això té un interès públic: que la ciutadania s'associï i participi en les entitats dels seus pobles i ciutats. És a dir, s'ofereixen unes oportunitats educatives de base associativa on l'objectiu és no només que aquell infant segueixi fent pràctica esportiva en el seu dia a dia, sinó que es vinculi al teixit associatiu del seu territori.

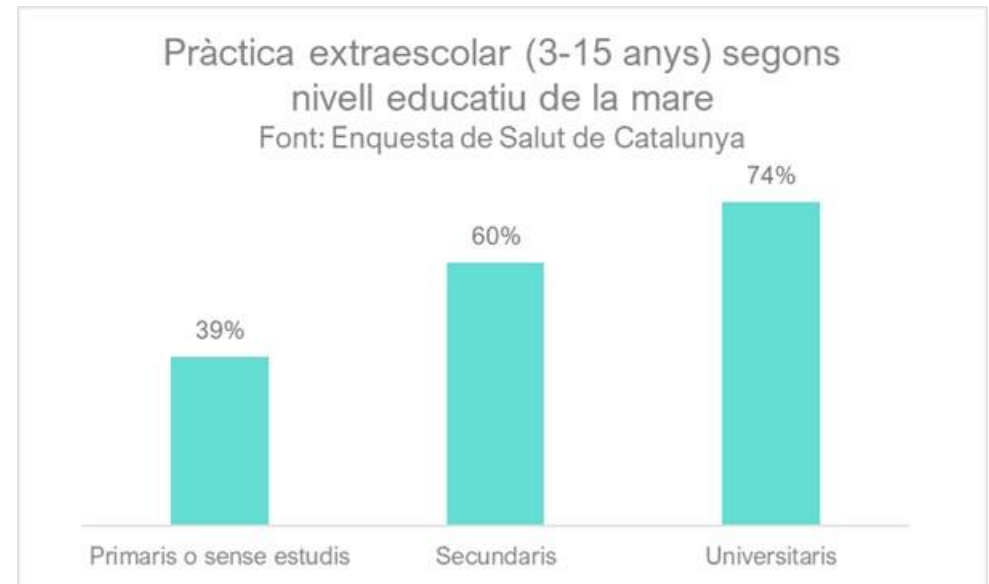
4. Instal·lacions esportives

- Hi ha instal·lacions amb potencial, però amb la possibilitat que no siguin utilitzades. Per tant, més que les instal·lacions és important definir l'ús que se'n vol fer (més o menys flexible i polivalent).
- Els patis oberts són un exemple que, amb una despesa relativament baixa i incorporant-hi uns dinamitzadors, s'amortitza una instal·lació de la qual ja es disposa.
- Cada vegada es creen més espais esportius per tal que els ciutadans puguin escollir l'escenari que més els convenci a l'hora de realitzar pràctica esportiva (sols o en grup, amb o sense dinamització, etc.).
- Les instal·lacions esportives són d'alta complexitat perquè requereixen d'una despesa elevada en equipament especialitzat i això en limita la polivalència.
- El concepte d'instal·lació esportiva està encara dogmatitzat per una tipologia d'activitat dirigida a un col·lectiu determinat. Tot i així, paral·lelament, la societat ens ha demanat ampliar els espais i convertir-los en àrea esportiva.
- Es tracta d'obrir espais, trencar dogmes i que s'entengui que els riscos que la polivalència d'un espai comporta (per exemple fer malbé una gespa d'un camp) són mínims en comparació al benefici que es pot generar en aquell territori (millora de la salut pública, nivell de formació, cohesió social, etc.).

5. Pràctica esportiva

- Quan es fa una cerca genèrica de 'pràctica esportiva' a internet, el que surt més representat són homes i les pràctiques típiques (que són majoritàriament realitzades per homes).
- El model tradicional esportiu és extremadament masculista. Altres esports que són de nova incorporació encara no s'han visualitzat prou.
- Crida l'atenció la dada que relaciona la pràctica esportiva amb el nivell educatiu dels adults. És a dir: sense estudis, només hi ha un 30 % que faci pràctica esportiva. Per tant, aquesta dada fa palès la importància d'introduir les famílies com un agent fonamental en la transmissió de la pràctica esportiva i dels valors que pot transmetre.

6. Afició i indústria esportiva

- Malgrat que l'esport i l'afició esportiva siguin un mitjà per mobilitzar emocions molt fortes, aquesta capacitat mobilitzadora té també riscos. La capacitat de construir identitat i comunitat a través de l'afició pot ser utilitzada de manera contrària. És a dir, els impactes que això pot generar poden tenir una naturalesa diversa i no sempre alineats amb els valors que defensem.
- Sovint és difícil distingir entre el que és llibertat individual d'escollir i el que és reproducció d'una normativitat. Per exemple, que les dones hagin de portar una vestimenta concreta a l'hora de jugar a voleibol (que potencialment contribueix a la seva sexualització) no és un problema en si mateix, sinó que la problemàtica recau en què les regles del joc indiquin que la dona ha d'anar vestida diferent que els homes pel fet de ser dona i que la desqualifiquin si no ho compleix.

Cloenda

Finalment, Valentí Santos, director del Patronat Municipal de Martorell, clou la sessió agraint als i les assistents l'aportació de coneixement.

S'exposa que es farà arribar la relatoria de la sessió i se'ls convida a participar en els seminaris que es reprendran el curs següent.